

Zavar a Jupiteren

2007. május–június folyamán 16 észlelőtől 63 megfigyelést kaptunk. Az időszak legfőbb eseményét a Jupiter szolgáltatta, a Déli Egyenlítői Sáv (SEB) másfél évtizede nem látott drasztikus változása miatt. Az esti égbolton nyugvó, 2006/2007-es láthatóságának utolsó heteit töltő Szaturnuszról is érkeztek még rajzok. A belső bolygók is távcsővégre kerültek, és a Mars sem maradt figyelem nélkül. Egyedül a Neptunuszról és az Uránuszról nem érkeztek megfigyelések – nehéz megfigyelhetőségük miatt ez sajnos tipikus.

Örvendetesen sok észlelés született. Egy új észlelő, Tóth János, biztató rajzokkal jelentkezett, áprilisi észleléseit a tárgyidőszakban „számoljuk el”. Kubus Gyula egyetlen áprilisi észlelését is itt tüntetjük fel – adminisztrációs hiba miatt nem került bele az előző feldolgozásba.

Merkúr

Május 3-i felső együttállása után idei második keleti kitérése – esti láthatósága – során összesen négy észlelés született a bolygóról. A hónap végén, 29-én fázisa már 45%, ekkor Ambrus Ádám a megvilágított félgömböt 7-es intenzitásúnak becsli, majd pár nappal később Kiss Barna 5-ös, ill. 6-os értékeket ad meg. Ambrus 29-én, CM 115 idején két sötétebb területet lát, a terminátor északi részén, ill. a bolygóperem D-i pólusa és a közepes szélességek közt. Intenzitásuk 4-es, ill. 3-as értékű.

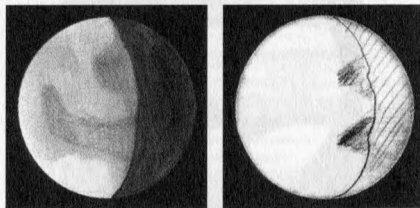
Vénusz

28 észlelés született az égitestről. Bartha Lajos, régi és tapasztalt bolygóészlelőnk részletes és mintaértékű rajzai, leírásai igen sok felhőzeti alakzatot, árnyalatot mutatnak a Vénusz korongjáról.

Vörös szűrőn keresztül észlelve a rajzokon feltüntetett sötét foltok túlnyomórészt a

Észlelő	Észlelés	Műszer
Ambrus Ádám	6	25 T
Bartha Lajos	11	5 L
Berente Béla	4	23 Y
Buda, Stefan AU	3	40 DK
Görgei Zoltán	7	25 T
Kárpáti Ádám	3	20 L
Kiss Barna	7	20 T
Kubus Gyula	1	12,5 T
Lukács Dávid	1	20 L
Megyes István*	1	10 L
Nemoda Bence	1	20 T
Ravasz Bálint	4	5 L
Sánta Gábor	3	10 T
Tóth András	7	25 T
Tóth János*	1	15 T
Ujvárosy Antal	3	8 L

terminátortól indulnak ki, ritkábban attól elkülönülve mutatkoznak. Leírása szerint a terminátor vonala a sötét foltok talpánál

Ambrus Ádám (balra) és Bartha Lajos (jobbra) rajza a Vénuszról május 1-jén készült 25 cm-es reflektorral ill. 5 cm-es refraktorral

– amikor azok az elválasztó vonaltól indulnak ki – a kontraszthatásnak köszönhetően beöblösödni látszik. A terminátor eléggé kontrasztos, különösebb átmenet nélküli határozott vonalként látszik. A napsütötte perem minden esetben határozottan fényes (10-es intenzitású). Bartha május 9-i (CM 233) észlelése szerint az északi pólusba csatlakozó terminátor vonala nem ívelt, hanem „lecsapott”. Május 10-én (CM 230), 26-án (CM 190) és június 2-án (CM 172) a déli

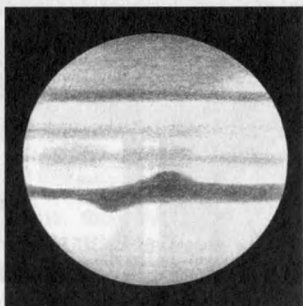
pólus környéke maximális intenzitású, míg május 20-án (CM 205), 30-án (CM 180) a másik, az északi póluson látszik fényes, 9-es, 10-es értékű pólussapka.

Bartha színszűrő nélkül június 4-ére becsli a dichotómia időpontját, de ekkor vörös szűrőn keresztül kissé konkávnak érzi.

Jupiter

Felhívásunknak és a SEB-zavarnak köszönhetően szép számú rajz és webkamerás felvétel érkezett be a gázóriásról; több régi észlelőnk is elővette rajzeszközeit, kameráit. Ujvárosy Antal egészen különleges módon örökítette meg a bolygót: vázlatok, ill. memorizálás segítségével számítógépen, képszerkesztő programban rajzolta, festette le a távcsőben látott látványt. Az eredmény: több gyönyörű, színes, szinte fotorealisztikus rajz!

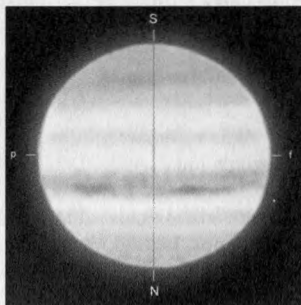
A hazai vizuális észlelések közül mutatunk be néhányat a fenti időszakból, egy webkamerás felvétellel kiegészítve.

Sánta Gábor rajza június 12-én 22:15–22:15 UT között. CM I: 198 fok, CM II: 306 fok

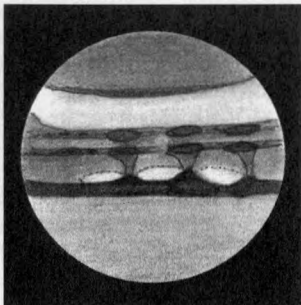
A NEB rendkívül sötét, a SEB szinte nem is látható. Az EB szokatlanul széles és jól látszik, sötétsége egyezik az STB-ével. Az StrZ nagyon világos, az NtrZ-től felfelé (északra) semmi sem látható, az északi félteke nagyon világos. A déli félteke (STB) sötét, inhomogén. A NEB-ben két kivetülés, hullám. Gyenge, párás légkör mellett a NEB egészen részletgazdag, két sötét folttal. A SEB a legjobb pillanatokban is csak éppen

sejthető, diffúz sáv. A NEB sötét, szélén 2-es, közepén kissé világosabb. Három nagy kivetülés tartkítja. Az északi félteke ma szokatlanul világos (6–7) és homogén. A SEB kettős és erősen rögzös. Kivetületek, hidak és oválok tartkítják a viszonylag sötét, de inhomogén EZ-t. A déli félteke most 4–5-ös intenzitású, de érdekes, hogy az STZ, bár 8-as intenzitású, most jóval keskenyebb, mint eddig.

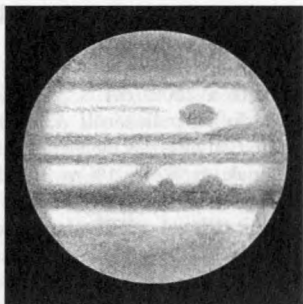
Ujvárosy Antal rajza június 15-én 20:00UT-kor. CM I: 227°, CM II: 312°

Jól látható a NEB főbb részleteinek hasonlósága a két, közel azonos CM I idején készült észlelés között. Mindkét rajzon feltűnnek a NEB déli széléről kiinduló kivetületek, melyek közül az első erősen megdőlt – ez jól látható Kárpáti rajzán. Sánta rajza későbbi CM II idején készült, ez az eltérés oka, azonkívül bővebb a rajz a kivetületek közti oválisokkal. Ez utóbbi rajzon a SEB-ben látott rögzök tanulmányoz-

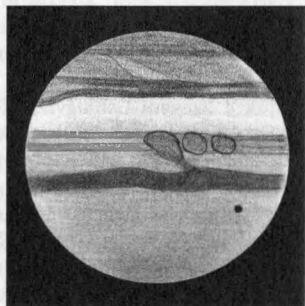

Sánta Gábor rajza június 18. 23:00 UT és 23:30 UT között. CM I: 109 fok, CM II: 170 fok

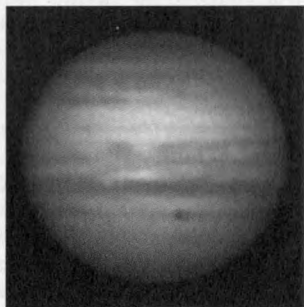
hatók, az ábrázolt terület a SEB-ben feltűnt kitörés, ill. az STrD-2 helyén van. A korong szélén a GRS sejtethető.

Kárpáti Ádám rajza június 28-án, 20:05 UT-kor. CM I: 124 fok, CM II: 110 fok.

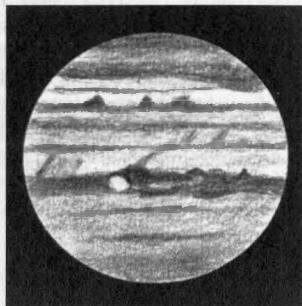
Sánta Gábor rajza június 15. 21:15 UT és 21:40 UT között. CM I: 279 fok, CM II: 4 fok

Berente Béla felvétele június 15-én 21:41 UT-kor CM I: 279° CM II: 13°

félteke a pólusig. Az Europa árnyéka szépen halad a NEB-től északra. A SEB-ben 3 nagy rög, a SEB kettős, igen fényes. StrZ fényes, az STB kettős szerkezetű, a p oldalon kiszélesedik. A déli pólus sötét, de nem annyira mint június 12-én.

Minden bizonnyal Sánta a BA ovált ábrázolta rajzán, a korong széle felé látható kitüremkedéssel.

Görgei Zoltán rajza június 19-én 21:41–21:55 UT között CM I: 209° CM II: 264°

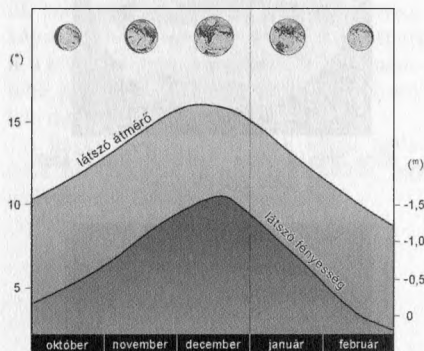

Görgei Zoltán rajza június 24-én 21:40 UT és 22:00 UT között CM I: 282° CM II: 298°

Az ALPO észlelői a sokkal jobb adottságú észlelőhelyekről – és persze délebbi földrajzi szélességekről – több részletet derítettek ki a SEB-zavart kísérő jelenségekről. Ezek alapján a következőket mondhatjuk: Május 15-én egy sötét folt, pontosabban egy (elnyúlt) kondenzáció (barge) tűnt fel az STrD-2 tőszomszédságában, majd két nappal későbbi felvételen már teljesen kifehéredett hasadássá (rift) fejlődött. Négy nappal

A NEB sötét, kissé hullámos, tőle északra homogénnek tűnő, fokozatosan sötétedő a

később (május 20-án) igen elnyúlt és cikk-cakos formát felvéve közeledett az StrD-2-höz. Május 22-én a hasadásból az ellenkező irányba is indult egy kiterjedés. Május 25-re úgy tűnik, elhalt. Eközben a SEBn-ben egy fényes fehér folt haladt el (SED), de nem volt hatással a SEB-kitörésre. Ott kicsi, de fényes fehér foltok fejlődtek ki, majd lassan elindultak szokás szerint kelet felé. A kitörés első néhány napjában az StrD-2 diszturbancia sötétedett a sötét, retrográd mozgású foltok megjelenése miatt. Hasonló események történtek 1949-ben és 1955-ben, amikor is a SEB-halványodás leállt és visszaerősödött. Akkor is nagyon fényes fehér folt fejlődött ki egy sötét kondenzációból.

A Mars látszó átmérőjének és fényességének változása az őszi-téli hónapokban

Mars

A vörös bolygó a következő hetek során egyre kedvezőbb megfigyelési körülmények közé kerül, látszó átmérője egyre nő. December 24-én, karácsony napján kerül szembenállásba, maximális látszó átmérője ekkor 16 ívmásodperc lesz. Magasan a horizont felett fog delelni, észleléséhez tehát az elkövetkezendő hónapok lesznek a legalkalmasabbak. Mind vizuális, mind webkamerás észlelők számára ideális időszak!

Tordai Tamás

1%

Magnitúdó Csillagászati Egyesület Debrecen

Tájékoztató a 2006. évi SZJA 1%-os felajánlások felhasználásáról. Köszönjük a Magnitúdó Csillagászati Egyesület Debrecen támogatóinak az SZJA 1%-os felajánlását. A 2006-ban felajánlott 143 271 Ft összeget szakmai újságok előfizetésére, szakmai könyv és távcső kiegészítő vásárlására, valamint ismeretterjesztésre fordítottuk.

1%

Szegedi Csillagvizsgáló Alapítvány

Köszönjük a Szegedi Csillagvizsgáló Alapítvány támogatóinak az SZJA 1%-os felajánlását, 2006-ban 224 345 Ft-ot kaptunk. Az összeget az obszervatóriumban péntek esténként folyó csillagászat oktatáshoz számítástechnikai eszközökre, valamint működési kiadásokra fordítottuk.

Adószám: 19081166-1-06, e-mail: k.szatmary@physx.u-szeged.hu, <http://astro.u-szeged.hu>

1%

A Miskolci AmatőrCsillagászok Észlelő Köre Egyesület (MACSÉK)

a 2006. évi 1%-os SZJA-felajánlásokból 124 751 Ft-ot kapott. Az Egyesület távlati céljainak megvalósítása érdekében a fenti összegből tartalékot képzett. Köszönjük a támogatást!

Adószámunk: 18440731-1-05.